

UDK 808.62–23

Stručni rad

Primljen 28. rujna 1999.

Prihvaćen za tisak 22. prosinca 1999.

Marija Znika

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Strossmayerov trg 2
10000 Zagreb

Elektronička pošta: *mznika@ihj.hr*

Posvojni i odnosni pridjevi

U radu se analiziraju posvojni i odnosni pridjevi i predlaže njihova podjela na podrazrede.

1. Pridjeve općenito, pa onda i posvojne i odnosne, neki autori tradicionalno¹ svrstavaju među nesamostalne riječi. Na koji način nesamostalne, i o tome će u ovome radu biti riječi. Da bismo mogli analizirati naznačenu temu, nužno je definirati:
  - a. "samostalnost" i "nesamostalnost" pridjeva i njihovih podrazreda², pri čemu se pridjevi moraju pokušati definirati odvojeno od "samostalnih" riječi, najčešće imenica³, uz koje obično stoje u rečenici;
  - b. gramatičko i leksičko značenje pridjeva⁴ i na temelju toga njihovu razdiobu u skupine (razrede),⁵ što je ključni sporni moment u raspravama o pridjevima;

---

¹ M. Stevanović, str. 247.

² Proizvoljnost podjele pridjeva potvrđuje se i u literaturi: "Gramatička granica između opisnih i odnosnih pridjeva, kao i semantička granica, nepostojane su." *Russkaja grammatika*, str. 544. "Odnosni pridjevi mogu razviti opisna značenja..." Isto, str. 542.

³ Imeničke zamjenice i poimeničene riječi, uz koje se isto tako može uvrstiti pridjev kao atribut (nepoznat *netko*, veliko *A*), ovdje namjerno ne uzimam u obzir.

⁴ "A oblici komparativa i superlativa, koji su uvek samo opisni pridevi, bez obzira na to kakvim se nastavcima grade..." M. Stevanović, str. 263.

⁵ U leksičkosemantičkom pogledu moguće je razlikovanje kvalitativnih i odnosnih pridjeva, a u okviru odnosnih pridjeva još i i podrazreda posvojnih pridjeva. Helbig-Buscha, str. 309.

c. posvojnost i odnosnost posvojnih i odnosnih pridjeva.

2.1. Pitanje samostalne uporabe pridjeva

Istina jest da pridjevi ne dolaze sami, nego ili s imenicama kao atributi, ili kao dijelovi imenskoga predikata odnosno predikatnoga proširka⁶, dakle *sintaktički* su nesamostalni.

Promatramo li posvojne i odnosne pridjeve *značenjski*, pokazuje se da im je leksičko značenje ovisno o imenici od koje su tvoreni, koja ih je motivirala, s kojom su u odnosu⁷ motivacije, i da je ono djelomice gramatikalizirano⁸. Po tome se posvojni, odnosni pa i gradivni pridjevi razlikuju od opisnih pridjeva kojih leksičko značenje nije na taj način ovisno o značenju imenica i koji su leksički punoznačne riječi:

bratov – koji pripada *bratu*
bratski – koji se odnosi na *braću*
drven – koji je od *drveta*, ali:
crven – koji je crvene boje.

2.2. Da bismo odnosne i posvojne pridjeve mogli izdvojiti u zasebnu vrstu riječi i onda opisati njihovo *gramatičko značenje*, moramo ih promatrati i definirati odvojeno od imenica uz koje najčešće stoje.

Neovisno o imenicama uz koje mogu doći definiraju se, npr. odnosni pridjevi u Ruskoj gramatici (str. 541) i navode primjeri: *drven*, *čeličan* i sl. Nasuprot tome, u Gramatici suvremenoga bugarskoga jezika (str.149) odnosni se pridjevi definiraju u ovisnosti o drugom predmetu označenom imenicom: "Odnosnim se pridjevima označuju takva obilježja, oznake i svojstva predmeta koji se misle kao nekakav **odnos**

Sufiksi *-ov*, *-ev*, *-in* dolaze uz imenice koje označuju osobe i izriču pravo pripadanje, a uz imenice za bilje i životinje izriču pripadanje vrsti. Oni izvedeni sufiskom *-ji*, poznato je, mogu u prenesenu značenju izricati kvalitetu: *vučji tek* ("tek kao u vuka", S. Babić, *Tvorba*, str. 336), a oni tvoreni od bilja mogu dobiti i gradivno značenje: *hrastov* = *od hrasta/hrastovine*.

⁶ Pridjevi kao dijelovi imenskoga predikata ili kao predikatni proširci ovdje nas ne zanimaju. O predikatnim prošircima usp. rad M. Petija.

⁷ Naziv *odnosni pridjevi* ima opravdanja ako se svi pridjevi razvrstavaju po leksičkom značenju u opisne (leksički punoznačne) i odnosne (ne posve leksički punoznačne).

⁸ Leksičko im je značenje reducirano u korist gramatičkoga.

prema drugom predmetu (bold M.Z.). Ti odnosi mogu biti različiti: građa od koje je napravljen određeni predmet: *drvena kutija, zlatan prsten, kamena ograda, glinena posuda...*"

I naše novije gramatike definiraju odnosne pridjeve po njihovu odnosu prema drugom predmetu. Drugi gramatičari daju primjere odnosnih pridjeva + imenice⁹. *Hrvatska gramatika*¹⁰ (str. 174) ima istu odredbu odnosnih pridjeva kao i *Gramatika*¹¹ Težaka i Babića (str. 99): "Odnosni pridjevi izriču svojstva koja predmet (biće, pojava) ima u odnosu na koji drugi predmet...", ali, za razliku od Težaka i Babića, u *Hrvatskoj gramatici* ne navode se primjeri odnosnih pridjeva, nego se donose primjeri posvojnih i gradivnih pridjeva koji su tek u drugoj podjeli svrstani u odnosne pridjeve (str. 174), zajedno s nekim opisnim pridjevima koji izriču prostor i vrijeme. No, tu navedeni pridjevi stoje bez imenica. U *Gramatici* Težaka i Babića navode se iza definicije odnosnih pridjeva primjeri posvojnih pridjeva u kojima pridjev stoji sam bez imenice: "...*djedov* koji se odnosi na djeda, *zavičajni* koji se odnosi na zavičaj..." U *Povijesnom pregledu, glasovima i oblicima hrvatskoga književnog jezika* (str. 614) stoji: "Odnosni ili relacijski pridjevi izriču svojstva koja predmet mišljenja ima u odnosu na koji drugi predmet (bold. M.Z.). Označuju najčešće: – podrijetlo i pripadnost: *bakin, bratov... djedov... majčin...*", ali se taj drugi predmet ne da razabrati iz primjera, npr. iz primjera *bakin*. U *Jezičnom savjetniku s gramatikom* S. Pavešića i sur. (str. 356) stoji da za posvojne pridjeve koji izriču pripadanje u širem smislu neki autori predlažu naziv *odnosni pridjevi* jer oni ne izriču pripadanje u pravom smislu, nego tek posvojni odnos pridjeva prema imenici. Ali se ne kaže prema drugoj imenici, pa se mora razumjeti prema imenici koja je motivirala posvojni pridjev.

Navedene odredbe odnosnih pridjeva i među njih uvršteni primjeri posvojnih pridjeva, iako bez imenica, u međusobnom su neskladu jer posvojni pridjev nije ni u kakvu odnosu s drugim predmetom, kako se navodi u definiciji. Osim toga, u tvorbenoj preoblici¹² za posvojne

⁹ D. Raguž, str. 88.

¹⁰ II., promijenjeno izdanje, 1997.

¹¹ VII., izmijenjeno i dopunjeno izdanje, 1992.

¹² S. Babić, *Tvorba*, str. 339.

pridjeve na *-ov,- ev, -in* uvijek je jednina¹³: *admiralov* – koji se odnosi na admirala, za razliku od preoblike za odnosne pridjeve na *-ski* i sl. u kojih je u preoblici uvijek zastupljena množina: *admiralski* – koji se odnosi na admirale¹⁴.

Nesklad između definicija odnosnih pridjeva, u koje su uklopljeni i posvojni, te navednih primjera posvojnih pridjeva, uz različitost morfološke paradigme posvojnih i odnosnih pridjeva (posvojni se pridjevi na *-ov, -ev, -in* sklanjaju po imeničkoj, tzv. kraćoj promjeni, a odnosni na *-ski* i sl. sklanjaju se po zamjениčkoj, tzv. dužoj promjeni) upućuje na zaključak da su **posvojni pridjevi pogrešno svrstani među odnosne** od kojih se razlikuju i tipom morfološke paradigme i gramatičkim značenjem.

Posvojne se pridjeve može svrstati u odnosne ako se pođe od toga da su oni u tvorbenom odnosu s imenicom koja ih je motivirala.

3. Gramatičko i leksičko značenje pridjeva

U gramatičko značenje pridjeva ulaze ove sastavnice:

- mogućnost deklinacije,
- tip deklinacije (*imenički* za posvojne pridjeve, opisne i gradivne pridjeve u neodređenom obliku, *zamjениčki* za odnosne, opisne u komparativu i superlativu te opisne i gradivne u određenom obliku),
- mogućnost izricanja triju rodova,
- mogućnost neopisnog, opisnog stupnjevanja opisnih pridjeva, te nultog stupnjevanja posvojnih i odnosnih pridjeva u njihovu prvotnom, neprenesenom značenju,
- mogućnost izricanja određenosti i neodređenosti, što kod opisnih i nekih gradivnih pridjeva utječe na promjenu deklinacijskoga tipa; kod posvojnih i odnosnih pridjeva određenost i neodređenost neutralizirana¹⁵ je u jednom obliku koji time nije ni određen ni neodređen,

---

¹³ "Nastavak *ov, (ev)* u primjerima dosad navedenima i u sličnima pokazuje pripadanje singularu osnovne imenice, npr.: bratov: što pripada bratu (a ne braći)..." T. Maretić, *Gramatika*, str. 377.

¹⁴ S. Babić, *Tvorba*, str. 339.

¹⁵ R. Katičić, *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, JAZU i Globus, Zagreb, 1986., str. 385 i 386.

- mogućnost pridruživanja imenici (po načelima leksičkosemantičke složivosti¹⁶).

3.1. Značenje razreda posvojnih pridjeva (*gramatičko značenje*) može se opisati preoblikom "koji/što pripada komu", a odnosnih pridjeva "koji/što se odnosi na koga/što". U rječnicima se preobliske donose u skraćenom obliku: *koji pripada komu; koji se odnosi na...*

3.2. *Temeljno leksičko značenje* pridjeva proizlazi iz njih samih i ne ovisi ni o čemu, osim o riječi koja ih je motivirala, od koje su tvoreni.

Drugotna leksička značenja koja katkad mogu dovesti i do djelomične promjene nekih elemenata gramatičkoga značenja, najlakše se mogu uočiti i opisati ako se primjeri promatraju uz imenice uz koje su uvršteni. Ogledajmo primjer!

bratska ljubav.

Pridjevi tipa *bratski* kao odnosni¹⁷ pridjevi u literaturi se opisuju ovako:¹⁸ "Takvi se pridjevi odnose na množinu ili na bilo kojega pojedinca, npr. *carski*, 'koji se odnosi na careve ili bilo kojega cara'..." No u primjeru *To je bratska ljubav.* može se pitati i kakva ljubav, što je pitanje za opisne pridjeve. Po tome bi se pridjev *bratski* kao atribut uz imenicu *ljubav* u funkciji predikatnoga imena u rečenici

To je bratska ljubav.

mogao opisati i kao opisni pridjev 'koji je takav kao u brata', što pokazuje da je došlo do značenjskog pomaka od značenja 'koji se odnosi na braću i brata'. Slično je i s primjerom *učiteljjev neprijatelj* u kojemu se *učiteljjev*, oblikom posvojni pridjev, može razumjeti kao odnosni pridjev uz imenicu

---

¹⁶ Leksičko značenje pridjeva mora biti složivo s leksičkim značenjem imenice uz koju se uvrštavaju kao atributi izričući koje od njezinih (in)varijantnih obilježja da bi se dobile smislene rečenice. Usp. i moj rad *Određenost i brojivost*, str. 277 i d.

¹⁷ M. Bierwisch brata terminima *releacionalni* ili *relativni* pridjevi. To su pridjevi koji "...specificiraju izvjesnim parametrima i pokazuju da se objekt(i) odnose na izvjesnu točku u tom parametru koja je viša, veća...; pridjevi kao *visok*, *dug*... ne odnose se izravno na objekte, nego prije na pojedine dimenzije objekta..." W. Welte, str. 27. Pripominjem da u tom priručniku nema natuknice *odnosni pridjev* (Bezugsadjektiv).

¹⁸ S. Babić, *Tvorba*, str. 360.

neprijatelj ('neprijatelj koji je u nekakvu odnosu s učiteljem'), a ne kao posvojni pridjev kakav je u primjeru *učiteljev kaput* ('kaput koji pripada učitelju, kojemu je učitelj vlasnik').

I ta su dva primjera dostatna da upozore na poteškoće pri odredbi pridjevnih razreda, to prije ako im se jedan segment gramatičkoga značenja izvodi iz njihove veze s imenicama uz koje stoje jer je takvih odnosa mnogo i teško se mogu sustavno opisati. Pri opisu posvojnih i odnosnih pridjeva valja razlikovati dvoje:

- *prvotno leksičko značenje* posvojnih i odnosnih pridjeva, i na temelju njega segmenti njihova gramatičkoga značenja, nisu kontekstno uvjetovani. Gramatičko značenje posvojnih pridjeva¹⁹ moguće je uz imenice s oznakom [+živo], a po nekima i [+ljudsko]. *Prvotno leksičko i gramatičko značenje pridjeva i tip morfološke paradigme smatram jedinim kriterijima za razvrstavanje tih pridjeva u zasebne razrede.*
- *drugotna*, promijenjena značenja posvojnih, odnosnih, pa i gradivnih i opisnih pridjeva, do kojih dolazi pod utjecajem riječi uz koju se pridjevi uvrštavaju, značenja su koja su stoga kontekstno uvjetovana. Ona mogu utjecati samo na jedan segment gramatičkoga značenja na temelju kojega se, uz zadržavanje većine ostalih obilježja, posvojni ili odnosni pridjevi svrstavaju u drugi pridjevni razred (iz odnosnih pridjeva u opisne, npr. : *demokratski* u *demokratski postupak*, iz posvojnih u gradivne: *barijev* u primjeru *barijeva kaša*).

Jedna od stalnica u gramatičkom značenju pridjeva jest i mogućnost izricanja triju rodova te mogućnost njihove atributne upotrebe (mogućnost pridruživanja leksički punoznačnim riječima), izricanje određenosti, ali i tip njihove morfološke paradigme: deklinacija i komparacija. Po deklinacijskom tipu odnosni se pridjevi sklanajaju po zamjeničkoj promjeni i u neprenesenom leksičkom značenju nemaju mogućnost stupnjevanja. Odnosni pridjevi, na temelju svojega leksičkog značenja, nemaju mogućnost stupnjevanja stoga što ne izriču osobinu koja bi se dala stupnjevati. Po tome su slični posvojnima pridjevima koji, izričući pripadanje, isto tako ne izriču osobinu koja bi se dala stupnjevati: pripadanje ili jest ili nije.

---

¹⁹ Posvojnih pridjeva u posvojnem značenju, tj. po mojemu modelu pravih posvojnih pridjeva, kako pokazujem dalje.

4. Za primjenu preoblake tvorbenoga značenja (*sestrin* koji pripada sestri, *studentski* – koji se odnosi na studente, itd.) nužno je pridjeve promatrati samostalno, tj. neovisno o imenicama uz koje se mogu uvrstiti kao atributi. Sudeći po preoblikama, i odnosni i posvojni se pridjevi gramatičkim značenjem razlikuju.

Leksički gledano, posvojni i odnosni pridjevi djelomično (o tome v. dalje) jesu punoznačne riječi, ali nisu posve samostalne (sintaktički samostalne) riječi jer ne dolaze sami u rečenici (osim kad su poimeničeni, što ovdje zanemarujemo), nego dolaze ili kao atributi uz imenice (*Bratova*²⁰ je ruka snažna. ← *To je bratova ruka.*) ili uz kopulu, bez imenice, kao dijelovi imenskoga predikata (*Ruka je bratova.*²¹), što je temeljni oblik iz kojega je preoblikom mogao nastati onaj atributni:

Bratova ruka je snažna.

Rečenica *Ruka je bratova*. daje se preoblikovati tako da se posvojnost i pripadanje izraze leksički prikladnim glagolom ili oglagoljenim izrazom:

*Ruka pripada*²² *bratu*. (Ona je dio brata.), ali:
Stol pripada učitelju. (Učitelj je vlasnik stola.)

Kako razložiti primjere poput ovoga: *On je učitelj neprijatelj*. Može li se i taj primjer razložiti na isti način?

Neprijatelj je učitelj. (Neprijatelj pripada učitelju).

Može li se i taj primjer razumjeti kao pripadanje ili je riječ o čemu drugome? Kaže li se *Stol je učitelj*., onda se razumijeva da te dvije riječi (*stol* i *učitelj*) stoje u odnosu koji se može nazvati pripadanje. U primjeru *On je učitelj neprijatelj*. pridjev i imenica određeni su isto tako odnosom, ali ne više odnosom pripadanja, nego svojevrsne veze: *učitelj* i *neprijatelj* dovedeni su u vezu koja se može parafrazirati kao *neprijatelj učitelju*

²⁰ Pri tome se većinom misli na pojedinca koji je određen, prije spomenut ili kako drukčije poznat. S. Babić, *Tvorba*, str. 341.

²¹ Izostavljamo ovdje drugu rečenicu nužnu u preoblici atribucije, a to je ova: *Ruka je snažna*.

²² I glagolima *imati*, *posjedovati* uz *pripadati* W. Motsch, str. 124.

(tomu jednomu²³), dok bi *učiteljski neprijatelj* značilo *neprijatelj svih učitelja* ili *neprijatelj svim učiteljima*²⁴.

Ako je u primjeru

To je bratov kaput.

posvojnost bilo moguće preoblikovati kao vlasništvo (*Brat je vlasnik kaputa.*, *Brat ima kaput.*), takva preoblika nije moguća u primjeru *To je bratov neprijatelj.* **Brat je vlasnik neprijatelja.*, ali je moguće *Brat ima*²⁵ / *dobio je neprijatelja.*, ali nije vlasnik toga neprijatelja. *Brat* i *neprijatelj* u izrazu *bratov neprijatelj* stoje u sintaktičkom odnosu atributa i imenice i značenjskom odnosu povezanosti. Kako je i ta povezanost **odnos**, može se o njoj govoriti kao o svojevrsnoj odnosnosti, usmjerenosti prema jedinki (*brat*) bila ta riječ određena (poznata) ili ne, može se dakle govoriti o odnošenju na jedinku.

Još je jedna razlika koja razdvaja posvojne i odnosne pridjeve: posvojni se u načelu tvore od imenica koje znače štogod živo, koje dakle imaju sintaktičko obilježje [+živo] te izriču i konkretnu jediničnu pripadnost²⁶, dok je za odnosne pridjeve to obilježje irelevantno: oni se mogu tvoriti i od imenica s oznakom [+živo] i od imenica s oznakom [-živo]. Nazire se samo raspodjela morfema s obzirom na osnove²⁷: *-ski* dolazi *pretežno* na vlastite imenice s oznakom [+živo], a *-ni* u načelu na imenice s oznakom [-živo] konkretne i apstraktne:

*bratski, učiteljski*²⁸, *boksački, seljački...*, ali:
autobusni, operetni, jezični...

---

²³ *Russkaja grammatika*, str. 543.

²⁴ Slično i S. Babić, *Tvorba*, str. 345.

²⁵ "Veći dio objektivna, odnosno genitiva, pokazuje se u činjenici da genitivi tendiraju da budu ili zamjenice ili imenice s oznakom živo ili oživljeno. Za strogo nežive imenice posvojnost je obično indicirana s *of* i objektivnom konstrukcijom ili s čistom imenicom uporijebljenom adjektivno:

his mother, my book, the university's policies." E. Batistella, *Markedness*, str. 75.

²⁶ *Russkaja grammatika*, str. 543.

²⁷ S. Babić, *Tvorba*, str. 379–381.

²⁸ Ali i *enciklopedijski, savski* i sl.

što je odlika hrvatskoga jezičnoga standarda.²⁹ Kada *-ski* dolazi na osnovu imenica s oznakom [-živo], odnosi se i na jedninu i na množinu: *gradski* – koji se odnosi na grad i gradove³⁰.

Pri tvorbi *posvojnih pridjeva od imenica za nazive bilja* zanemarena je u ovom radu nemogućnost kretanja bilja, a prevladala je sintaktički relevantna semantička oznaka živosti³¹ na temelju činjenice da biljke rastu, razvijaju se i razmnožavaju se:

vrbovo stablo, vrbov list, vrbova kora.

U primjeru se oblikom posvojnim pridjevom izriče gradivnost: *prut od vrbe /vrbovine/*.

U literaturi³² je opisana raznolikost značenja pridjeva na *-ov, -ev, -in* tvorenih od imenica za oznaku bilja – od gradivnoga do raznovrsnih odnosnih, ali ta raznovrsnost ovisi ne samo o značenju pridjevne osnove nego i o imenici uz koju dotični pridjev stoji. Značenjska raznolikost postoji i kod odnosnih pridjeva na *-ni*, ovisno o imenici uz koju stoje³³.

Sufiksi *-ov, -ev, -in* prodiru, zbog glasovnih i značenjskih razloga, u tvorbu *pridjeva od imenica za nazive životinja* u kojoj je inače dominirao sufiks *-ji*, koji je u toj skupini sustavniji³⁴. Pridjevi sa sufiksom *-ji* (*čovječji, pasji*) imaju mogućnost dobivanja opisnoga značenja, za razliku od posvojnih pridjeva tvorenih sufiksima *-ov, -ev, -in* koji izriču konkretnu jediničnu³⁵ pripadnost.

5. Pri određivanju pridjevnih r a z r e d a, posebno razreda posvojnih i odnosnih pridjeva, problem je izbor polazišta. Je li t o b l i k tvoren sufiksima *-ov, -ev, -in, -ski, -ni* (s alomorfima), kao "najopipljivije" razlikovno sredstvo, tip morfološke paradigme s pripadnim gramatičkim značenjem

²⁹ S. Babić, *Tvorba*, str. 382.

³⁰ S. Babić, *Tvorba*, str. 363.

³¹ Ima i drukčijih gledanja na status kategorije živo u biljaka. Tako P. Vučković biljkama pripisuje oznaku [-živo].

³² S. Babić, *Tvorba*, str. 345.

³³ *Ibidem*, str. 378.

³⁴ *Ibidem*, str. 347.

³⁵ *Russkaja grammatika*, str. 543.

ili je to značenje (leksičko) pridjeva – samostalno značenje ili značenje pridjeva proizašlo iz uspostavljene veze pridjeva i imenice?

Analiziramo li pridjeve na *-ov*, *-ev*, *-in*, neovisno o imenicama uz koje mogu biti uvršteni kao atributi, držim da ih se, na temelju njihova tipa morfološke paradigme i oblika jedino može opisati kao posvojne, znači da im se mora pridružiti gramatičko značenje posvojnosti sa specifičnostima koje ovise o kategoriji imenica od kojih se tvore.

Promatraju li se ti pridjevi neovisno o riječima uz koje se uvrštavaju, moguće ih je, na temelju njihova leksičkoga značenja, svrstati u leksički nepuno značne, djelomično gramatikalizirane riječi za koje se može reći da su u tvorbenom odnosu s imenicom koja ih je motivirala, pa ih se stoga može obuhvatiti skupnim nazivom odnosni pridjevi, a onda podijeliti u podrazrede zanemarujući njihovu morfološku paradigmu.

Kako opis nije svrhovit ako nije uporabljiv, to i posvojnim pridjevima u posvojnem značenju (po mojemu modelu) valja pretpostaviti samo mogućnost izvođenja od imenica s oznakom [+živo], ali u uporabi uz imenicu s oznakom [+živo] ili [-živo]. Evo zašto. Zamislimo li pridjev izveden od imenice s oznakom [+živo] uvršten uz drugu imenicu također s oznakom [+živo] ili [-živo], u tim se slučajevima još uvijek može prepoznati pripadanje, posvojnost:

bratov sin,
bratova knjiga.

Međutim, dodamo li sufikse *-ov*, *-ev*, *-in* nekim imenicama koje imaju oznaku [-živo], npr. onima kemijskih elemenata tipa *barij*, *natrij*, dobivamo izraze *barijev*, *natrijev*, koji su samo oblikom i tipom morfološke paradigme posvojni, ali ne mogu izricati pravu posvojnost kakva je u pridjeva od imenica s oznakom [+živo]. Oni su značenjem gradivni, što se pokazuje na primjerima *barijeva kaša*, *natrijev klorid* (kaša od barija, klorid od natrija) u kojima su oblikom posvojni pridjevi tvoreni od imenica s oznakom [-živo] i uvršteni uz imenice s oznakom [-živo].

Kako u primjeru *učiteljjev neprijatelj*, vidjeli smo već, imamo posvojni pridjev u odnosnom značenju, izlazi da je skupina posvojnih pridjeva značenjski nejedinstvena te da se može značenjski podijeliti ovako:

- a) posvojni pridjevi u posvojnem značenju ili pravi posvojni pridjevi: *bratova kuća*, *bratov sin* (kuća koja pripada bratu, sin koji pripada bratu),
- b) posvojni pridjevi u gradivnom značenju: *barijeva kaša* (kaša od barija),

c) posvojni pridjevi u odnosnom značenju: *učiteljjev neprijatelj* (neprijatelj koji je u nekakvu odnosu s učiteljem).

Budući da i u odnosnih pridjeva može, pod utjecajem riječi uz koju stoje, doći do pomaka u leksičkom značenju, odnosni pridjevi mogu izričati:

- opisnost (*demokratski postupak*)
- gradivnost (*alkoholni ocat*).

Pri opisu i svrstavanju opisnih i odnosnih pridjeva u *razrede* valjalo bi voditi računa o njihovu gramatičkom značenju, tipu morfološke paradigme i obliku. Tek pri podjeli tih pridjeva na *podrazrede* nužno je uzimati u obzir značenjske promjene koje se u njima zbivaju pod utjecajem riječi uz koje se uvrštavaju.

Predloženim bi se modelom opisa dobila, držim, iscrpnost, sustavnost, jasnoća i veća uporabljivost opisa posvojnih i odnosnih pridjeva te dosljedna razlučenost gramatičkih razina s kojih se pridjevi opisuju.

Literatura

- Babić, Stjepan, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, JAZU i Globus, Zagreb, 1986.
- Babić, Stjepan – Brozović, Dalibor – Moguš, Milan – Pavešić, Slavko – Škarić, Ivo – Težak, Stjepko, *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU i Globus, Zagreb, 1991.
- Barac-Grum, Vida – Malić, Dragica – Pavešić, Slavko – Vince, Zlatko, *Jezični savjetnik s gramatikom*, MH, Zagreb, 1971.
- Barić, Eugenija – Lončarić, Mijo – Malić, Dragica – Pavešić, Slavko – Peti, Mirko – Zečević, Vesna – Znika, Marija, *Hrvatska gramatika*, II., promijenjeno izdanje, ŠK, Zagreb, 1997.
- Batistella, Edwin, *Markedness, The Evaluative Superstructure of Language*, State University of New York Press, 1990.
- Bierwisch, Manfred, *Some Semantical Universals of German Adjectivals*, *Fo-lica Linguistica* 3(1967.), str. 1–36.
- Bolinger, Dwight, *Adjectives in English: Attribution and Predication*, *Lingua* 18 (1967.), str. 1–34.
- Brabec, Ivan – Hraste, Mate – Živković, Sreten, *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, IV. izd., Zagreb, 1961.
- Duden, *Deutsche Grammatik*, Dudenverlag, Mannheim-Wien-Zürich, 1984.

- Gramatika na svremenija bŕlgarski kniŕoven jezik*, knj. II., Morfologija, Bŕlgarska akademija nauka, Sofija, 1983.
- Gramatyka wspołczesnego języka polskiego*, Morfologija, Warszawa, 1984.
- Hamm, Josip, *Staroslavenska gramatika*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1963.
- Havranek, B. – Jedlička, A., *Česká mluvnice*, Praha, 1963.
- Helbig-Buscha, *Deutsche Grammatik*, VEB-Verlag, Enzyklopädie, Leipzig, III. izdanje 1991.
- Ivšić, Stjepan, *Slavenska poredbena gramatika*, ŠK, Zagreb, 1970.
- Katičić, Radoslav, *Sintaksa hrvatskoga knjiŕevnog jezika*, JAZU i Globus, Zagreb, 1986.
- Katičić, Radoslav, *Osnovni pojmovi suvremene lingvističke teorije*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1967.
- Lyons, John, *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge University Press, 1968., u njem. prijevodu W. i G. Abraham, *Einführung in die moderne Linguistik*, C.H.Beck, München, 1971.
- Maretić, Tomislav, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga knjiŕevnog jezika*, Hartman, Zagreb, 1899., III. izd. Zagreb, 1963.
- Mŕladenov, Stefanŕ, *Gramatika na bŕlgarskija eziki*, Sofija, 1939.
- Motsch, Wolfgang, *Syntax des deutschen Adjektivs*, Studia grammatica III., Akademie-Verlag, Berlin, 1972.
- Peti, Mirko, *Predikatni proširak*, Znanstvena biblioteka HFD-a, knj. 6, Zagreb, 1979.
- Raguŕ, Dragutin, *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb, 1997.
- Russkaja grammatika*, knj. I., Nauka, Moskva, 1980.
- Stevanović, Mihajlo, *Savremeni srpskohrvatski jezik*, knj. I., Naučna knjiga, Beograd, 1986.
- Stevović, Igrutim, *Prilozi kao vrsta reči*, Juŕnoslovenski filolog, knj. XXX., sv. 1–2, Beograd, 1973., str. 615–623 i JF, knj. XXXI., Beograd, 1974.–75., str. 79–109.
- Tafra, Branka, *Razgraničavanje opisnih i odnosnih pridjeva*, Rasprave ZJ, knj. 14, Zagreb, 1988., str. 185–199.
- Teŕak, Stjepko – Babić, Stjepan, *Gramatika hrvatskoga jezika*, VII., izmijenjeno i dopunjeno izdanje, ŠK, Zagreb, 1992.
- Welte, W., *Moderne Linguistik: Terminologie/Bibliographie*, Hüber, München, 1974.
- Vučković, Petar, *Prilog semantičkoj analizi imenica u srpskohrvatskom jeziku*, Filologija, knj. 14, JAZU, Zagreb, 1986., str. 453–465.

Znika, Marija, *Određenost i brojivost*, Rasprave ZJ, knj. XVIII., Zagreb, 1992., str. 267–285.

Znika, Marija, *Opisni i odnosni pridjevi*, Suvremena lingvistika, br. 43–44, Zagreb, 1997., str. 341–357.

Possessive and Relative Adjectives

Summary

In the paper the author analyses the form and meaning of a group of adjectives traditionally called possessive adjectives, which are in the more recent classifications of adjectives classified under relative adjectives. The author explains her doubts in relation to this classification that replaces the type of the morphology paradigm of two distinct groups of adjectives.

She divides adjectives into classes on the bases of their grammatical and their formational meaning, independent of the shifts in meaning, which can occur under the influence of other words next to which they stand.

The author divides the classes of possessive and relative adjectives into subclasses on the bases of the dependence of adjectival meaning on the meaning of the noun next to which the adjective stands.

Key words: possessive adjectives, relative adjectives, grammatical meaning, type of morphological paradigm, shifts in the lexical meaning, division into subclasses

Ključne riječi: pridjevi, posvojni, odnosni, podjela u razrede i podrazrede, gramatičko značenje, tip morfološke paradigme.